

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ELEANOR SHARPSTON
esitatud 20. septembril 2012¹

Kohtuasi C-419/11

**Česká spořitelna as
versus
Gerald Feichter**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Městský soud v Praze (Tšehhi Vabariik))

Kohtualluvus — Lepingutega seotud asjad — Tarbijaleping — Äriühingu tegevdirektor —
Äriühingu sõlmitud krediidileping — Blankoveksli kujul välja antud lihtveksel — Vekslikäendus —
Kohustuse täitmise koht

1. Käesolevas eelotsusetaotluses palutakse Euroopa Kohtul tõlgendada määruses nr 44/2001 sätestatud kohtualluvuse eeskirju.² Käesolevas kohtuasjas on tegu lihtveksliga, mille andis blankoveksli kujul välja ühes liikmesriigis asuv äriühing samas liikmesriigis asuva laenuandja kasuks. Vekslikäenduse³ andis füüsiline isik, kes oli nimetatud äriühinguga seotud, kuid kelle elukoht oli teises liikmesriigis. Kas selline isik võib esimeses liikmesriigis tema vastu algatatud vekslilunastamise menetluses väita, et asi ei ole selle riigi kohtute alluvuses põhjusel, et tema suhtes kehtivad määruse artiklite 15 ja 16 sätted, mida kohaldatakse tarbijatele? Kas juhul, kui ta ei või seda väita, on vekslil omanikul õigus taotleda menetluse algatamist riigis, kus kõnealune veksel lunastamisele kuulub – ehkki see oli välja antud blankovekslina –, selle alusel, et vekslit tulenev kohustus on hõlmatud mõistega „lepingutega seotud asjad” määruse artikli 5 punkti 1 alapunktis a?

Õiguslik raamistik

Euroopa Liidu õigus

2. Määrus jõustus 1. märtsil 2002.⁴ Liikmesriikide⁵ vahelistes suhetes asendas see 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (edaspidi „Brüsseli konventsioon”)⁶.

1 — Algkeel: inglise.

2 — Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) (edaspidi „määrus”).

3 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 14 ning 9. joonealune märkus.

4 — Vt artikkel 76.

5 — Välja arvatud Taani.

6 — EÜT 1978, L 304, lk 36.

3. Määruse põhjenduses 11-13 on ette nähtud:

- „(11) Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olema olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida kohtualluvuse konflikte, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt määratletud.
- (12) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.
- (13) [Tarbija]lepingute puhul tuleks nõrgemat poolt kaitsta soodsamate kohtualluvuse eeskirjadega kui üldised eeskirjad.”

4. Määruse artikli 2 lõikes 1 on sätestatud üldreegel, et isikuid, kelle elukoht või asukoht on teatavas liikmesriigis, kaevatakse selle liikmesriigi kohtutesse.

5. Artiklis 5 on sätestatud rida osalisi erandeid sellest reeglist. Selles osas, mis puudutab lepingutega seotud vaidlusi, on seal ette nähtud:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1. a) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus;
- b) kui ei ole kokku lepitud teisiti, käsitatakse käesoleva sätte kohaldamisel asjaomase kohustuse täitmise kohana:
 - müügi puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda,
 - teenuste osutamise puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt teenuseid osutati või kus neid oleks tulnud osutada;
- c) kui ei kohaldata punkti b, kohaldatakse punkti a;

[...]”

6. Artiklis 5 sätestatud reeglid ei välista kohtumenetluse algatamist liikmesriigis, kus on kostja elu- või asukoht. Need pakuvad pelgalt alternatiivse aluse kohtualluvuseks juhtudel, mille suhtes need kohalduvad.

7. Artiklid 15 ja 16 on määruse 4. jaos „Kohtualluvus tarbijalepingute puhul”. Nendes on sätestatud:

„Artikkel 15

1. Küsimustes, mis on seotud lepinguga, mille isik ehk tarbija on sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil, määratakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao alusel [...], kui tegemist on:

- a) kaupade järelmaksuga müügi lepinguga, või
- b) osamaksudena tasutava laenu või kaupade müügi rahastamiseks antava muud liiki krediidi lepinguga või

- c) kõigil ülejäänud juhtudel lepinguga, mis on sõlmitud isikuga, kes tegeleb tarbija alalise elukoha liikmesriigis kutse- või äritegevusega või kelle selline tegevus on mis tahes vahenditega suunatud nimetatud liikmesriiki või mitme liikmesriigi hulgas ka nimetatud liikmesriiki, ning kui leping kuulub sellise tegevuse raamesse.

[...]

Artikkel 16

[...]

2. Teine lepinguosaline võib alata menetluse tarbija vastu üksnes selle liikmesriigi kohtutes, kus on tarbija alaline elukoht.

[...]”

8. Ehkki määrus Brüsseli konventsiooni asendas, on Euroopa Kohus otsustanud, et Euroopa Kohtu tõlgendused konventsiooni sätetele laienevad ka määrusele, kui mõlema sätteid saab pidada võrdväärseteks.⁷

Siseriiklik õigus

9. Seaduse nr 191/1950 (Zákon směnečný a šekový) (vekslite ja tšekkide seadus; edaspidi „ZSŠ“) I osa §-s 75 on sätestatud teatavad vorminõuded seoses lihtvekslite kehtivusega. Muu hulgas peab lihtveksel sisaldama tingimusteta käsundit maksta vekslis märgitud maksetähtpäeval ja maksekohas teatav kindlaksmääratud rahasumma. Vastavalt §-le 76 ei ole nendele nõuetele mitte vastav lihtveksel kehtiv, välja arvatud teatavatel erandjuhtudel.

10. ZSŠ I osa § 10 kohaselt on blankovekslina väljaantav veksel oma laadilt üksnes vekslit „kavand“. Kui seda edaspidi täiendatakse, käsitatakse seda kui alates väljaandmisest kõiki andmeid sisaldavat vekslit. Siseriiklikus õiguses ei ole normi, mis seaks seesuguse vekslit kehtivuse sõltuvusse sellest, kas seda on täiendatud nii, nagu selles suhtes kokku lepiti. Nii on veksel kehtiv ka siis, kui selle omanik täiendas seda viisil, mis ei vasta sellele kokkuleppele. Kui vekslit omanik on täiendamisel ebakorrektn, annab see vekslitkohuslasele enamikul juhtudest siiski vastuväite esitamise õiguse.

11. ZSŠ I osa § 32 lõigete 1 ja 2 kohaselt lasub vekslitkävendajal samasugune kohustus nagu isikul, kelle käendajaks ta on saanud, ja tema võetud kohustus kehtib ka siis, kui tema käendatav kohustus ise ei ole täitmisele pööratav, kui põhjus ei seisne vormiveas.

12. Siseriiklikus õiguses käsitatakse lihtvekslit kui abstraktset väärtpäberit, mis ei kujuta endast lepingut, ehkki see võib olla selle vekslit väljandmise suhtes sõlmitud kokkuleppe esemeline tulemus.⁸

⁷ — 23. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-167/08: Draka NK Cables jt (EKL 2009, lk I-3477, punkt 20).

⁸ — Kohtuistungil arutati, mida täpselt tähendab selles kontekstis mõiste „abstraktne väärtpäber“. Arutelu leidis kinnitust siseriiklik kohtu antud teave ning seejärel asuti mõningate üksikasjalike, et mitte öelda keerukate küsimuste juurde, mis puudutasid muu hulgas lihtveksli üleantavust ja sellise üleandmise mõju. Selle arutelu teises osas ei leidunud siiski midagi, mis oleks mõjutanud käesolevas ettepanekus käsitletavaid teemasid ja seetõttu ei lasku ma nendesse küsimustesse sügavamalt.

Faktilised asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

13. Äriühing Feichter-CZ s.r.o. (edaspidi „laenusaaaja”), kelle asukoht on Tšehhi Vabariigis, sõlmis 28. aprillil 2004 äriühinguga Česká Spořitelna a.s. (edaspidi „laenuandja”), kes on põhikohtuasjas avaldaja ja kelle asukoht on samuti Tšehhi Vabariigis, arvelduskrediidi lepingu (edaspidi „krediidileping”). Krediidilepingust tulenev laenuvõimalus oli ette nähtud laenusaaaja majandustegevuse tarbeks. Samal kuupäeval andis laenusaaaja välja ja laenuandjale kätte lihtveksli summas 5 000 000 Tšehhi krooni (mis vastab praeguste vahetuskursside juures ligikaudu 193 000 eurole).

14. Veksel anti välja blankoveksli kujul, vekslisumma, maksetähtpäev ja -koht jäeti märkimata. Vekslile kirjutas laenusaaaja nimel alla põhikohtuasja kostja G. Feichter kui laenusaaaja tegevdirektor. Ta kirjutas vekslile alla ka füüsilise isikuna märkusega „kändan”, võttes sellega endale vastutuse vekslilunastamise eest vastavalt selle tingimustele.⁹ G. Feichter oli laenusaaajaga tihedalt seotud kui tema tegevdirektor ja kõnealuste kokkulepete sõlmimise ajal ka laenusaaaja osanik 60% suuruse osalusega.¹⁰

15. Andmed vekslisumma ning maksetähtpäeva ja -koha kohta lisas laenuandja hiljem vastavalt edasisele kokkuleppele laenuandja, laenusaaaja ja G. Feichteri vahel (edaspidi „täiendav kokkulepe”).

16. Kuigi veksel esitati lunastamiseks maksetähtajal ja maksekohas, seda ei lunastatud.

17. Seejärel taotles laenuandja Městský soud v Praze'lt (Praha linnakohus) menetluse algatamist G. Feichteri vastu, nõudes lihtveksli alusel võlgnetava põhisumma tasumist koos aastaintressiga 6% sellelt summalt alates 28. maist 2008 kuni summa tasumiseni ning vekslil komisjonitasu maksmist summas 16 666 Tšehhi krooni (mis on praeguste vahetuskursside juures ligikaudu 645 eurot).

18. Selle kohtumenetluse käigus on G. Feichter esitanud vastuväite, et tema vastu algatatud kohtuasja menetlemine ega lahendamine ei ole Městský soud v Praze alluvuses. Vastuväidet põhistab ta sellega, et kuna ta on füüsiline isik, kelle elukoht on Austrias, on mis tahes menetlus lihtveksli lunastamisele sundimiseks allutatud määruse artiklitele 15 ja 16, mis käsitlevad kohtualluvust tarbijalepingute puhul, ning peab seetõttu olema algatatud nimetatud liikmesriigis.

19. Siseriiklik kohus asub seisukohale, et tuvastamaks, kas käesolev juhtum on tema alluvuses, on vaja otsust määruse artikli 15 tõlgendamise kohta. Ühtlasi on ta menetlusökoonoomia huvides seisukohal, et ta peaks paluma ka suuniseid määruse artikli 5 punkti 1 alapunkti a tõlgendamise kohta, kuna see artikkel võib olla oluline kohtualluvuse kindlaksmääramiseks põhikohtuasjas, kui Euroopa Kohus otsustab, et artikkel 15 ei ole kohaldatav. Niisiis on ta otsustanud esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused.

„1. Kas [määruse] artikli 15 lõikes 1 kasutatud väljendit „küsimus[ed], mis on seotud lepinguga, mille isik ehk tarbija on sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil”, võib tõlgendada nii, et see hõlmab ka blankovekslina välja antud lihtvekslist tulenevaid nõudeid, mille vekslil omanik esitab vekslikäendaja vastu

2. Kas olenemata vastusest esimesele küsimusele võib [määruse] artikli 5 punkti 1 alapunktis a kasutatud väljendit „lepingutega seotud asjades” tõlgendada nii, et kui arvestada ainuüksi dokumendi kui sellise sisu, hõlmab see väljend ka blankovekslina välja antud lihtvekslist tulenevaid nõudeid, mille vekslil omanik esitab vekslikäendaja vastu?”

9 — „Vekslikäendus” (inglise keeles *aval*) on määratletud kui „kirjalik kohustumine liht- või käskveksli tähtaegseks lunastamiseks isiku poolt, kes ei ole selle väljaandja, aktseptija ega üleandja” – vt <http://www.merriam-webster.com/dictionary/aval>.

10 — Vastavalt teabele, mida andis Tšehhi valitsus oma kirjalikes märkustes ja mida ta kohtuistungil kinnitas. Vt <http://www.justice.cz/or>.

20. Kirjalikke märkusi on esitanud laenuandja, Tšehhi Vabariik, Šveitsi Konföderatsioon¹¹ ja Euroopa Komisjon. Kohtuistungil 27. juunil 2012 olid esindatud ja esitasid Euroopa Kohtule suulisi märkusi Tšehhi Vabariik ja komisjon.

Analüüs

Sissejuhatavad märkused

Vastuvõetavus

21. Laenuandja sõnul peaks Euroopa Kohus esimese küsimuse vastuvõetamatuna tagasi lükkama, sest see küsimus on puhthüpoteetiline. Saan laenuandja sellekohastest argumentidest aru nii, et kõnealune hüpoteetilisus tuleneb sellest, et G. Feichterit ei tule (laenuandja meelest) käsitada kui tarbijat määruse artikli 15 tähenduses.

22. Siseriiklik kohus on siiski eelotsusetaotluses selgitanud, et ta omistab nimetatud sätte tõlgendamise küsimusele otsustava tähtsuse selle kindlaksmääramisel, kas käesolev juhtum on tema alluvuses. Kuna oluline osa G. Feichteri kaitseargumentidest põhikohtuasjas näib põhinevat just nimelt argumendil, et ta on määruse artiklite 15 ja 16 tähenduses tarbija, ei saa esimest küsimust ühelgi alusel pidada hüpoteetiliseks. Sellepärast tuleks see vastuväide tagasi lükata.

Taust

23. Enne kui asun käsitlema siseriikliku kohtu eelotsusetaotluses esitatud küsimusi, teen ühe üldise märkuse. Eeskätt, kuigi mitte ainult majandustegevuse alustamise olukordades on tavaline, et juriidilisele isikule laenu andja seab rahastamise eeltingimuseks käenduse andmise ühe või mitme asjaomast juriidilist isikut omava ja/või juhtiva füüsilise isiku poolt. Põhjus on ilmne. Juriidilisel isikul on laenulepingu sõlmimise ajal vähe varasid, mida saaks tagasimaksmise osas tagatisena arvestada, või puuduvad need hoopis. Ehkki nii laenuandja kui ka -saaja võivad loota ja uskuda, et rahastamise tulemusel tekivad majandustegevusest vajalikud varad, ei ole selline tulemus tagatud. Laenuandjal tuleb mõistlikel ärilistel põhjustel tagatisena arvestada muude tagasimakseallikatega juhuks, kui asjad ei lähe nii, nagu kavatsatud. Selliseid lepinguid sõlmitakse Euroopa Liidus iga päev. Need ei ole kuidagi ebatavalised.

24. Käesoleva juhtumi faktilised asjaolud, nagu neid on eelotsusetaotluses kirjeldatud ja käesolevas ettepanekus eespool kokku võetud, kuuluvad just seesugusesse kategooriasse. Nende puhul ei esine komplikatsioone, mis võivad tekkida keerukamate laenulepingute korral näiteks juhul, kui laenuandja lepib mõne teise partneriga kokku laenulepingu raames antud lihtveksli indosseerimise või üleandmise. Samuti, nagu eelotsusetaotlusest selgub, ei ole põhikohtuasja poolte vahel vaidlust selle lihtveksli maksekoha üle, mille lunastamist laenuandja G. Feichterit kui vekslikäendajat nõuab. Teisisõnu palutakse Euroopa Kohtul kaaluda rida tehinguid, mida tuleb igal juhul pidada lihtsateks tehinguteks ja sellistena ka analüüsida.

11 — 30. oktoobril 2007 Luganos alla kirjutatud ja 1. jaanuaril 2011 jõustunud tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni protokolli 2 artiklis 2 on sätestatud, et selle konventsiooniga seotud mis tahes riigil, mis ei ole liikmesriik (see hõlmab Šveitsi Konföderatsiooni), on õigus esitada Euroopa Ühenduste Kohtu põhikirja käsitleva protokolli artikli 23 kohased kirjalikud märkused muu hulgas juhul, kui mõne liikmesriigi kohus taotleb Euroopa Kohtult eelotsust määruse tõlgendamise kohta.

Esimene küsimus

25. Oma esimeses küsimuses palub siseriiklik kohus suuniseid seoses määruse artikli 15 lõikes 1 sätestatud tarbijalepinguid käsitlevate kohtualluvuse eeskirjade kohaldamisega põhikohtuasjas.

26. Kuna artiklid 15 ja 16 on määruse artikli 5 punkti 1 suhtes erisätted, ¹² on enne, kui kaaluda viimati nimetatud asjakohasust, vaja tuvastada, kas esimesena nimetatud on kohaldatavad. Artikli 16 lõikes 2 sätestatud reegel on teisi välistav. Kui selles sättes on ette nähtud alluvus G. Feichteri elukohariigi kohtutele, ei saa artikli 5 punktis 1 sätestatud lepingutega seotud vaidlusi puudutavad kohtualluvusnormid nende olemusest tulenevalt olla asjakohased.

27. Nagu komisjon märgib, peavad määruse artiklite 15 ja 16 kohaldamiseks olema täidetud kaks tingimust. Esiteks peab kõnealuse lepingu olema sõlminud tarbija. Teiseks peab see leping kuuluma ühte artikli 15 lõikes 1 loetletud kategooriasse. Need tingimused on kumuleeruvad.

28. Artiklites 15 ja 16 sätestatud reeglite eesmärk on tagada piisav kaitse tarbijale, keda peetakse tema kutselisest lepingupartnerist majanduslikult nõrgemaks ja õigusküsimustes vähem kogenud lepingupooleks. ¹³ Seega on nende artiklite eesmärk teistsugune kui määruse artiklil 5, mis on mõeldud kajastama tihedat seost vaidluse ja nende erandite kaudu pädevuse saanud kohtu vahel. ¹⁴

29. Vahest sel põhjusel on Euroopa Kohus kaldunud tõlgendama artikleid 15 ja 16 kitsalt. ¹⁵ Nii otsustas ta kohtuotsuses Benincasa, ¹⁶ et „tarbijat kui majanduslikult nõrgemat poolt kaitsma mõeldud sätete kohaldamisalasasse kuuluvad ainult lepingud, mis on sõlmitud füüsilise isiku enda tarvete rahuldamiseks isikliku tarbimise kaudu. Erikaitse, mida nende sätetega püütakse pakkuda, on kutse- või erialasel eesmärgil sõlmitud lepingute puhul põhjendamatul”. ¹⁷ Need sätted on kohaldatavad üksnes sel määral, mil menetlus „on üldiselt seotud lepinguga, mille tarbija sõlmis oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil”. ¹⁸

30. Neid põhimõtteid põhikohtuasjas käsitletavale juhtumile kohaldades märgiksin järgmist.

31. Euroopa Kohtu abistamiseks on siseriiklik kohus teatavaks teinud faktilised asjaolud, mida tema arvates tuleks eelotsuseküsimustes esitatud probleeme kaaludes arvesse võtta. Neid asjaolusid on kokkuvõtlikult kirjeldatud eespool punktides 13-18. Need hõlmavad teavet seoses krediidlepingu eesmärgiga ja G. Feichteri rolliga nende dokumentide esitamises, mis tehti laenuandjale kättesaadavaks selle kokkuleppe ja lisakokkuleppe, sealhulgas lihtveksli kohaselt. Niisuguste andmete andmine siseriikliku kohtu poolt on eelotsusemenetluse tavaline osa. See võimaldab Euroopa Kohtul anda eelotsuseküsimustele tarviliku vastuse. Seeläbi on väiksem oht, et Euroopa Kohtu vastus liidu õiguse küsimustes on hüpoteetiline, jättes käsitlemata küsimused, mis on siseriikliku kohtu ees oleva vaidluse lahendamiseks hädavajalikud, või siis käsitledes küsimusi, mis ei ole selle vaidluse puhul olulised.

12 — Vt 20. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas C-27/02: Engler (EKL 2005, lk I-481, punkt 32).

13 — Vt 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-96/00: Gabriel (EKL 2002, lk I-6367, punkt 39). Vt selle kohta samuti 19. jaanuari 1993. aasta otsus kohtuasjas C-89/91: Shearson Lehmann Hutton (EKL 1993, lk I-139, punkt 18).

14 — Vt selle kohta 28. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-440/97: GIE Groupe Concorde jt (EKL 1999, lk I-6307, punkt 29). Vt samuti määruse põhjendus 12.

15 — Vt selle kohta eespool 13. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Engler, punkt 43.

16 — 3. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-269/95 (EKL 1997, lk I-3767).

17 — Punkt 17.

18 — Eespool 13. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Gabriel, punkt 38. Vt samuti 20. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas C-464/01: Gruber (EKL 2005, lk I-439), milles Euroopa Kohus märkis, et isikul, kes on sõlminud sellist kaupa puudutava lepingu, mida kasutatakse osaliselt tema majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärgil ning osaliselt majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil, ei ole õigus tugineda kohtualluvuse erieeskirjadele, mis on ette nähtud seoses tarbijate sõlmitud lepingutega, välja arvatud juhul, kui majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärk on niivõrd teisejärguline, et seda võib pidada kogu kõnealuse tehingu kontekstis tähtsusetuks; sellel, kas majandus- või kutsetegevusega mitteseotud eesmärk on põhieesmärk, ei ole selles suhtes tähtsust (punkt 54).

32. Tavaliselt on siseriikliku kohtu ülesanne kohaldada seda vastust tema menetluses oleva juhtumi faktilistele asjaoludele, ehkki Euroopa Kohus võib anda suuniseid, mis põhinevad kohtuasja dokumentidel ning talle esitatud kirjalikel ja suulistel märkustel.¹⁹ Teatavatel juhtudel aga võib Euroopa Kohus otsustada, et ta saab anda siseriiklikule kohtule täielikuma vastuse. Nii otsustas Euroopa Kohus kohtuotsuses *British Telecommunications*,²⁰ mis puudutas liikmesriigi kohustust hüvitada kahju, mis tekkis seetõttu, et ta ei võtnud direktiivi nõuetekohaselt siseriiklikkusse õigusesse üle, märkida, et: „Ehkki põhimõtteliselt on siseriiklike kohtute kontrollida, kas tingimused, mis reguleerivad riigi vastutust ühenduse õiguse rikkumise eest on täidetud, on Euroopa Kohtul käesolevas asjas kogu vajalik teave, et hinnata, kas faktilised asjaolud kujutavad endast piisavalt tõsist ühenduse õiguse rikkumist.”²¹

33. Mulle näib, et seesama põhimõte on analoogia põhjal kohaldatav käesolevas kohtuasjas. Kuna siseriiklik kohus on abivalmilt andnud üksikasjaliku taustamaterjali, on Euroopa Kohtul võimalik ise kontrollida, kas G. Feichter vastab määruse artiklite 15 ja 16 osas „tarbija” määratlusele. Käesolevas asjas ei ole viidatud sellele, et ta võttis endale vekslikäenduse või lisakokkuleppe kaudu kohustusi isikliku tarbimise eesmärgil või oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil. Olukord ilmneb olevat sootuks vastupidine. Need kokkulepped sõlmiti selleks, et toetada äriühingust laenusaja tema majandustegevuse eesmärkide tarvis antavat krediitdivõimalust. Tegu oli äriühinguga, millega G. Feichter oli tihedalt seotud. Äriühingu nimi sisaldas tema perekonnanime, tema oli selle äriühingu tegevdirektor ja enamusosanik.²²

34. Sellepärast olen seisukohal, et kohtualluvuse puudumise vastuväite puhul, mille G. Feichter põhikohtuasjas esitas, vajalik tingimus, et tegemist peab olema tarbijaga, ei ole käesolevas kohtuasjas täidetud. See, et kostja võib olla füüsiline isik ja tõenäoliselt on sellisena ka oma igapäevaelu teatavates aspektides „tarbija”, ei tähenda iseenesest, et isikul on igasuguses tema vastu algatatud menetluses automaatselt õigus tugineda määruse artikli 15 lõikele 1.

35. Sellepärast ei tekigi küsimust, kas kõnealune leping kuulus ühte artikli 15 lõikes 1 loetletud kategooriasse.

36. Täielikkuse huvides lisaksin mõne märkuse selle kohta, mis laadi on määruse artiklite 15 ja 16 tähenduses „leping, mille isik ehk tarbija on sõlminud”. Kuna minu arvates ei puuduta see küsimus siseriikliku kohtu menetluses oleva vaidluse lahendamist, käsitlen seda lühidalt ja ei püüa sellesse süüvida.

37. Olukord põhikohtuasjas on minu arvates suurepärane näide juhtumist, mille puhul teatavat laadi tagatiskohustuse võttis endale füüsiline isik, kes *ei kuulu* määruse artiklites 15 ja 16 sisalduvate tarbijatega seotud sätete kohaldamisalasse. Euroopa Kohtu käsutuses ei ole materjali, mis viitaks, et laenusaja võimaldatud (olulise suurusega) krediidil, mis tagati käendusega, oleks olnud mingitki pistmist füüsilise isiku isiklike tarbeotsuste rahastamisega.

38. Võtame teise näite, et demonstreerida vastupidist olukorda. Alaealine soovib osta nutitelefoni, kuid tarnija, kelle asukoht on teises liikmesriigis, keeldub sõlmimast temaga ostulepingut ilma tema vanemate nõusolekuta käendada teda sellest lepingust tulenevate kohustuste täitmisel. Vanemad annavad vajaliku käenduse ja alaealine ostab nutitelefoni. Tarnijaga sõlmitud lepingus on see alaealine selgelt tarbija. Kui tarnija soovib taotleda tema vastu menetluse algatamist selle lepingu alusel, on artiklid 15 ja 16 tema suhtes kohaldatavad.

19 — Vt selle kohta 30. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-328/91: *Thomas jt* (EKL 1993, lk I-1247, punkt 13).

20 — 26. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-392/93 (EKL 1996, lk I-1631, punkt 41).

21 — Vt samuti 17. oktoobri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-283/94, C-291/94 ja C-292/94: *Denkavit jt* (EKL 1996, lk I-5063, punkt 49); 25. novembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-429/09: *Fuß* (EKL 2010, I-12167, punkt 53); ja *Lenaerts, K., Arts, D. ja Maselis, I., Procedural Law of the European Union*, teine trükk, Sweet and Maxwell, London, 2006, 6-026.

22 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 14.

39. Millises positsioonis on vanemad? Mulle näib, et ka neil on õigus nimetatud sätetega võimaldatud kaitsele. Niisugune tulemus kajastab määruse üldist ülesehitust. Kuigi võib arvata, et vanemad on tõenäoliselt oma järglastest maailma asjades kogenumad ja maksejõulisemad, võib siiski eeldada, et vanemad on majanduslikult nõrgemad ja õigusküsimustes vähem kogenud kui kutseline lepingupartner, keda kujutab endast tarnija.²³ Nii kujutavad lapsevanemaid hõlmavad kokkulepped endast artikli 15 lõike 1 tähenduses „küsimus[i], mis on seotud lepinguga, mille isik ehk tarbija on sõlminud”.

40. Kui huvitavad sellised mõttekäigud ka ei oleks, on niisugune näide käesoleva juhtumi asjaoludest väga kaugel. Lihtsalt väljendudes ei ole G. Feichter määruse artiklite 15 ja 16 tähenduses „tarbija”.

41. Kõigest eelnevast lähtudes olen seisukohal, et siseriikliku kohtu esimesele küsimusele tuleb vastata, et kui lihtveksel on osa reast kokkulepetest, mille sõlmib äriühing oma majandustegevuse huvides, ja kui füüsiline isik, kes annab vekslikäenduse, on selle üksusega tihedalt seotud, tuleb seda vekslikäendust käsitada määruse artikli 15 lõike 1 kohaldamisel nii, et see on välja antud majandustegevuse või kutsealaga seotud eesmärgil. Sellest tulenevalt ei kohaldu määruse artikli 15 lõikes 1 kasutatud väljend „küsimus[ed], mis on seotud lepinguga, mille isik ehk tarbija on sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil”.

Teine küsimus

42. Sisuline probleem, millest teine küsimus tuleneb, on määruse artikli 5 punkti 1 alapunktis a sätestatud „lepingutega seotud asjades” kehtivate kohtualluvuse eeskirjade kohaldamine.

43. Euroopa Kohus on märkinud, et kuigi see säte ei eelda lepingu sõlmimist, peab olemas olema vähemalt tuvastatav kohustus. Niisugune reegel on artikli 5 punkti 1 alapunkti a kohaldamiseks hädavajalik, sest alluvuse siseriiklikule kohtule määrab kõnealuse kohustise täitmise koht.²⁴

44. Kohustuse peab olema võtnud üks pool vabatahtlikult teise poole ees. Selle sätte tõlgendamine ilma niisugust nõuet kehtestamata läheks kaugemale määruses silmas peetud olukordadest.²⁵ Euroopa Kohus on selle nõude kokku võtnud, märkides, et artikli 5 punkti 1 alapunktis a sätestatud valikulise kohtualluvuse eeskiri „eeldab [...] selle juriidilise kohustuse määramist, mille isik on endale vabatahtlikult teise isiku suhtes võtnud ja millel põhineb hageja nõue”.²⁶

45. Ei ole kahtlust, et käesolevas asjas oli laenuandja ja laenusaaaja vahel lepingut. Laenuandja kohustus andma laenusaaajale krediidlepingu kohaselt raha ning laenusaaaja oli kohustatud selle raha nimetatud lepingu kohaselt tagasi maksma. G. Feichteri olukord oli teistsugune, kuivõrd ta ei olnud selle lepingu pool. Ent lihtvekslile käenduse andmine kujutab endast minu arvates juriidilist kohustust, millega ta vabatahtlikult nõus oli. ZSŠ § 31 lõigete 1 ja 2 toime sidus kohustus teda samamoodi nagu tema käendatavat isikut, s.o laenusaaajat.²⁷ See, et laenuandja ei pidanud oma kohustusi täitma otse tema suhtes, ei ole seega artikli 5 punkti 1 alapunkti a kohaselt kohtualluvuse kindlaksmääramisel oluline.

23 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 28.

24 — Vt 17. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-334/00: Tacconi (EKL 2002, lk I-7357, punkt 22) ja eespool 12. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Engler, punkt 50. Need kohtuasjad seonduvad sama sõnastusega Brüsseli konventsioonis ja ma ei näe põhjust, miks seisukoht peaks olema erinev määruse puhul. Vt käesoleva ettepaneku punkt 8.

25 — Vt 17. juuni 1992. aasta otsus kohtuasjas C-26/91: Handte (EKL 1992, lk I-3967, punkt 15). Vt samuti eespool 12. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Engler, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika.

26 — Eespool 12. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Engler, punkt 51.

27 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 11.

46. Ka ei arva ma, et olukorda muudaks see, et lihtveksel anti välja blankoveksli kujul ning tuli selles etapis seega liigitada „algvormis” olevaks. Kohtumenetluse algatamise aeg on see, mil kohtualluvuse küsimus „kristalliseerub”. Kuna kõnesolev veksel anti välja arvelduskrediidi lepingu tagamiseks, ei olnud muidugi mõista võimalik seda selle lepingu sõlmimise ajal välja anda täielikult täidetuna.

47. Lisaksin, et olukorda ei muuda see, et siseriiklikus õiguses liigitatakse veksel abstraktseks väärtpaberiks, mis ei ole lepingu laadi.²⁸ Seoses Brüsseli konventsiooniga on Euroopa Kohus korduvalt märkinud, et konventsioonis – ja iseäranis selle artikli 5 punktides 1 ja 3 ning artiklis 13²⁹ – kasutatud mõisteid tuleb tõlgendada autonoomselt, tuginedes peamiselt konventsiooni ülesehitusele ja eesmärkidele, et tagada konventsiooni ühetaoline kohaldamine kõigis osalisriikides.³⁰ Ma ei näe põhjust, miks peaks määruse puhul olukord teistsugune olema.³¹

48. Sellest lähtudes olen seisukohal, et määruse artikli 5 punkti 1 alapunktis a sätestatud reegel võib olla kohaldatav põhikohtuasja asjaoludele.

49. Selleks et kindlaks teha, kas see ka tegelikult kohaldub, tuleb siseriiklikul kohtul tuvastada, kas kõnealuse kohustuse täitmise koht jääb territoriaalselt tema alluvusse.³² Kumbki artikli 5 punkti 1 alapunktis b sisalduv erisäte ei ole asjakohane, sest kõnealune leping ei ole seotud kaupade müügi ega teenuste osutamisega. Sellest tulenevalt on määrav tähtsus maksekohal. Eelotsusetaotluses on märgitud, et lihtveksli kohaselt on maksekohaks Praha, ja lisatud, et G. Feichter seda ei vaidlusta. Lisaksin veel ainult seda, et kokkulepet, mille kohaselt laenatud summad tuleb tagasi maksta laenuandja tegevuskohas, tuleb igal juhul pidada äriliste laenulepingute puhul tavaliseks.

50. Esmapilgul näib, et küsimus on sellega lahendatud. Kuna poolte vahel ei ole vaidlust seoses kohustuse täitmise kohaga, mis määrab kohtualluvuse, võib kohus, kus menetlus on algatatud, lugeda asja enda alluvuses olevaks.

51. Ent siseriiklik kohus küsib, kas see, et lihtveksel anti välja blankoveksli kujul ja laenuandja täiendas seda hiljem, mõjutab kuidagi olukorda. Tema sõnul ei saa välistada võimalust, et maksekoht märgiti vekslile lisakokkuleppe tingimusi rikkudes või et kõnealune kokkulepe oli määratlemata jätmise tõttu või muul põhjusel tühine. Kui see nii oleks, ei oleks võimalik rääkida kohustusest, mille üks pool on teise poole ees vabatahtlikult võtnud.³³

52. Saan sellest mõttest aru. Ent kuna ilmneb, et G. Feichter ei ole täitmise koha osas vastu vaielnud, ei tundu käesolevas asjas seda küsimust tekkivat. Kui aga lihtveksli maksekoht peaks mis tahes alusel vaidlustatama, lisaksin järgmised märkused.

53. Viidates kohustusele, mille üks pool on endale vabatahtlikult teise poole ees võtnud, kirjeldas Euroopa Kohus seda, kuidas mõistet „leping” tuleb määruse kohaldamisel tõlgendada. Kui Euroopa Kohtu kehtestatud suuniseid ei ole võimalik konkreetsel juhul täita, ei saa mõistele „lepingutega seotud asjad” tugineda siseriiklikus kohtus kohtualluvuse kindlaksmääramiseks. Ent see ei tähenda, nagu ei saaks seda mõistet kohaldada, kui vaidluse all on kõnealuse kohustuse sisu.

28 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 12.

29 — Mis üldjoontes vastavad määruse artikli 5 punktidele 1 ja 3 ning artiklile 15.

30 — Vt eespool 12. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Engler, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika.

31 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 8 ning 7. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika.

32 — 6. oktoobri 1976. aasta otsus kohtuasjas 12/76: Industrie Tessili Italiana Como (EKL 1976, lk 1473, punkt 13).

33 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 44.

54. Määruse olemusest tulenevalt võivad selle sätted toimida just lahkarvamuse korral. Euroopa Kohus on teistsuguses, kuid siiski lähedases kontekstis märkinud, et artikli 5 punkti 1 alapunkt a on kohaldatav ka siis, kui nõude aluseks oleva lepingu eksisteerimine on poolte vahel vaidluse all.³⁴ Kui olukord oleks teistsugune, võiks see säte oma mõju kaotada, sest selles sätestatud reeglist möödaminekuks piisaks ühe poole väitest, et lepingut ei ole olemas.

55. Mulle tundub, et käesolevas asjas kehtib analoogia põhjal sama põhjenduskäik. Kostjal, kes soovib määrusest kõrvale hiilida, on väga lihtne vaidlustada mitte kogu nõude aluseks oleva lepingu olemasolu, vaid selle lepingu tingimus, millel muidu rajaneks kohtualluvus. Kui sellise argumendiga nõustuda, võetaks kogu mõte õigusaktilt, mille üks peamisi eesmärke on pakkuda oma ettenähtud kohaldamisalas õiguskindlust.³⁵

56. Samamoodi ei tohiks ebaausal või pahausksel hagejal olla siiski võimalik nõuda ebaausatel põhjustel teatud kohtualluvust lihtsalt väites – ilma, et tal oleks selleks õiguslikku alust –, et lepingus on ette nähtud väidetavalt kohtualluvust määrava kohustuse täitmine teatavas kohas.

57. Kui menetlustes, mis puudutavad „lepingutega seotud asju” määruse artikli 5 punkti 1 alapunkti a tähenduses, on vaidlus seoses kõnesoleva kohustuse täitmise kohaga, soovitan siseriiklikul kohtul kõigepealt kaaluda kostja sellekohast vastuväidet. Kui see vastuväide on ilmselt põhjendatud, peaks siseriiklik kohus juhtumi enda alluvusest välja arvama, välja arvatud juhul kui on selge, et on teisi, nõuetekohaselt põhjendatud aluseid, millest lähtudes ta võib enda menetluses oleva asja lahendada. Järgmiseks peaks ta vajadusel kaaluma alust, millele avaldaja on rajanud enda väite kohtualluvuse kohta. Kui see alus on selgelt põhjendamata, peaks siseriiklik kohus loobuma talle esitatud asja menetlemisest. Kui tegelikku olukorda on (nagu tavalisemalt võibki olla) keerukam tuvastada, peaks kohus kindlaks määrama, kas avaldaja väited seoses määruse asjakohase sätte kohaldatavusega on *prima facie* põhjendatud. Kui ta leiab need olevat põhjendatud, võib ta seejärel arvata juhtumi enda alluvusse.

58. Kõikidel eespool kirjeldatud põhjustel olen seisukohal, et siseriikliku kohtu teisele küsimusele tuleks vastata, et määruse artikli 5 punkti 1 alapunktis a kasutatud väljend „lepingutega seotud asjad” hõlmab vekslit omaniku nõudeid, mis esitatakse algselt blankoveksli kujul välja antud (kuid hiljem täiendatud) lihtveksli alusel vekslikäendaja vastu.

Lõpetuseks

59. Eespool kirjeldatud järelduste kohaldamisel siseriikliku kohtu menetluses olevale juhtumile näib mulle selge, et põhikohtuasja menetlemine ja lahendamine on nimetatud kohtu alluvuses. Mulle näib, et selline tulemus mitte üksnes ei kajasta määruse sõnastust ja üldist ülesehitust, vaid ka olukorra enda tegelikkust. Kui määruse kohaldamine annaks niisugusel juhul nagu käesolev teistsuguse tulemuse, oleks tagajärg minu arvates selgelt absurdne.

60. Lubatagu mul tuua näiteks ühes uues liikmesriigis (näiteks kusagil Balkani poolsaarel) asuvate krediidasutuste olukord. Paljud teistes liikmesriikides asuvad äriühingud soovivad asutada tütarettevõtjaid seal kauplemiseks, eesmärgiga laiendada oma majandustegevust. Nendel tütarettevõtjatel ei ole asjakohasel ajal varasid või vähemalt mitte mainimisväärsed varasid. Laenuandjad seavad rahastamise tingimuseks selle, et nende tütarettevõtjate juhid ja/või tegelikud

34 — 4. märtsi 1982. aasta otsus kohtuasjas 38/81: Effer (EKL 1982, lk 825, punktid 7 ja 8); eespool 12. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Engler, punkt 46. Need kohtuasjad seonduvad sama sõnastusega Brüsseli konventsioonis ja ma ei näe põhjust, miks seisukoht peaks olema erinev määruse puhul. Vt käesoleva ettepaneku punkt 8.

35 — Vt selle kohta muu hulgas eespool 25. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Handte, punkt 18.

omanikud annaksid tagatised. Tagatise andjate seas on mitmed eraõiguslikud isikud, kelle elukoht on (näiteks) Soomes ja Leedus. Mulle näib, et ei saa ega tohiks olla vähimalgi määral mõeldav, et kõnealused laenuandjad ei saa taotleda menetluse algatamist kõnesolevate tagatiste täitmisele pööramiseks omaenda liikmesriigis. Mis tahes muu tulemus läheks vastuollu tegelikkusega.

Ettepanek

61. Kõikidel eespool kirjeldatud põhjustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Městký soud v Praze eelotsuseküsimustele järgmiselt.

1. Kui lihtveksel on osa reast kokkulepetest, mille sõlmib äriühing oma majandustegevuse huvides, ja kui füüsiline isik, kes annab vekslikäenduse, on selle üksusega tihedalt seotud, tuleb seda vekslikäendust käsitada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 15 lõike 1 kohaldamisel nii, et see on välja antud majandustegevuse või kutsealaga seotud eesmärgil. Sellest tulenevalt ei kohaldu määruse artikli 15 lõikes 1 kasutatud mõiste „küsimus[ed], mis on seotud lepinguga, mille isik ehk tarbija on sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil”.
2. Määruse artikli 5 punkti 1 alapunktis a kasutatud mõiste „lepingutega seotud asjad” hõlmab vekslite omaniku nõudeid mis esitatakse algselt blankoveksli kujul välja antud (kuid hiljem täiendatud) lihtveksli alusel vekslikäendaja vastu.